

Belgické modrobílé na britských ostrovech

Poté, co se britským chovatelům a obchodníkům znovu otevřely hranice, dostává se opět britská genetik do popředí pozornosti plemenařích chovatelů z celého světa. Velkému zájmu se na britských ostrovech těší také plemeno belgické modrobílé. Jakým vývojem prošlo plemeno za 25 let, co je zde chováno? O tom je tato reportáž.

Jak již bylo uvedeno, letošní rok tomu bylo právě 25 let, co byly na území Velké Británie importovány první kusy plemene belgické modrobílé. V této době se zejména tradiční britští chovatelé domnívali, že se jedná pouze o módní výstřelek a že plemeno

Údaje během inspekční prohlídky jsou zaznamenávány do katalogu a např. rohatá zvířata nemohou být v aukci dražena

nemá šanci, aby se v konkurenci s britskými a francouzskými plemeny prosadilo. Dnes se ukazuje, jak tyto obavy byly liché. K velké popularitě belgického modrobílého skotu přispělo několik faktorů. Vedle tradičních předností tohoto plemene, jako jsou zejména vynikající kvalita masa daná nízkým protučněním, nejvyšší podíl masa první kvality, bezkonkurenční výtěžnost, nízký podíl kostí a tuku, perfektní ovladatelnost a klidný temperament, zapříčinila své také zvyšující se poptávka po velmi libovém hovězím mase.

Britský směr šlechtění

Nejdůležitějším faktorem je však cesta, kterou se britští chovatelé vydali při šlechtění plemene ve zdejších podmínkách a která plemeno vynesla do popředí zájmu.

Dnes, po 25 letech, lze již velmi dobře vidět, co bylo od počátku hlavním smyslem šlechtitelské práce a jaké hlavní znaky chovatelé požadují. Dnešní „British type of Belgian Blue Breed“, jak jej Britové sami nazývají, není pouhým komerčním sloganem či snahou nějakým laciným způsobem oddělit britskou genetiku od belgické. Při porovnání belgického a britského typu je i laikovi zcela patrné, že směry, kterými se dali britští chovatelé, jsou velmi rozdílné od těch, kam šlechtí svůj skot Belgičané. Mezi největší rozdíly patří fakt, že Britové se nehmou za každou cenu do stále lepší a vyšší zmasilosti (bohužel zejména na úkor rámce), a naopak spíše preferují znaky, které mají vliv na funkčnost a dlouhověkost skotu. Velký selekční tlak je vyvíjen především na kvalitu končetin a motoriku pohybu, rámec a minimalizaci nutnosti telení pomocí císařského řezu, ale také na eliminaci genetických defektů, které se někdy u tohoto plemene vyskytují. To, že se toto úsilí vyplácí, dokládá i to, že ve Velké Británii jsou již dnes velké plemenařící chovy, které telí absolutně bez použití císařského řezu. Rovněž procento výskytu genetických defektů se podařilo díky striktní selekci snížit na minimální úroveň. Není tak divu, že dnes je belgické modrobílé suverénně nejvyužívanějším plemenem v komerčním křížení s dojným skotem (nejvyšší počet inseminací – v roce 2006 bylo prodáno více než 250 000 inseminačních dávek). Možná je ale více překvapující, že dnes je to čtvrté nejpočetnější masné plemeno ve Velké Británii. V plemenné knize je registrováno zhruba 14 500 plemenic a 12 000 býků 600 chovatelů.

Nákupní trhy mají dlouholetou tradici

I přesto, že v současné době v Británii je díky snaze chovatelů udržet dobrý zdravotní

status svého chovu stále více zvířat prodáváno přímo z farem, velké oblibě a zejména dlouholeté tradici se těší nákupní trhy plemenných zvířat. Trhy jsou zpravidla konány na jaře a na podzim. Mezi největší a nejvýznamnější aukční místa nejenom pro belgické modré patří Perth, Chelford, Dunggannon a Carlisle. Trhy jsou již od prvopočátku organizovány nezávislými společnostmi, které se na to specializují. Některé z nich mají dnes již více než stoletou tradici. Na aukcích se draží plemenní býci všech věkových kategorií, jalovice, krávy s telaty i bez, dárkyně embryí, příjemkyně, embrya, inse-

Při prohlídce je velká pozornost věnována defektům ústní dutiny

minační dávky, či se nabízí dokonce možnost výplachu dárkyně embryí konkrétním býkem. Vždy se však jedná o trh pouze pro jedno konkrétní plemeno. A jak jsou tyto trhy organizovány? První podmínkou je včasné přihlášení jedince na aukci. To lze učinit buď pomocí písemné registrace, či on-line formulářem přes webové stránky pořadatele aukce. Při této registraci je chovatel či zmocněný prodávající povinen podat všechny dostupné informace, které pak jsou otištěny v katalogu. Kromě základních údajů, jako je původ, datum narození, číslo plemenné knihy, ušní číslo, jméno chovatele, plemenné hodnoty, je možné uvést doplňující informace o zdravotním stavu či jiné, které chovatel uzná za vhodné publikovat a které mohou být komerčně využity při prodeji. U samic se navíc pak povinně uvádí všechny informace o zapuštění (datum, jméno býka apod.), o teleti (pokud je pro-

dáváno společně s matkou) a všechny údaje o již narozených potomcích. Již za tuto prvotní registraci chovatel zaplatí bezmála 25 britských liber za kus. Přihlášky zvířat na aukci se uzavírají zpravidla týden až deset dní před konáním aukce dle předpokládaného počtu přihlášených zvířat. Podmínkou je, že již jednou nahlášené zvíře a dovezené na aukci nesmí být z prodeje z aukce staženo. Takto je pořadatel chráněn před tím, aby se chovatelé domlouvali na cenách a dobytek prodávali mimo aukci.

Celá akce včetně vlastního prodejního trhu je zpravidla třídní. První den probíhá návoz zvířat a inspekční kontrola, druhý den se koná soutěžní přehlídka zdražených kusů a teprve třetí den je vlastní prodejní aukce.

Je povinností chovatele, aby zajistil, že všechen skot, který na aukci chce prodat, splňuje veterinární podmínky a je zdravotně způsobilý pro prodej. Na aukcích smí být prodáván pouze skot, který je řádně označen plastovými ušními značkami, má všechny potřebné dokumenty, jako je potvrzení o původu, průvodní list skotu. Všechna zvířata rovněž musí být odrohována a musí být předvedena na ohlávce, resp. býci nad deset měsíců na tyči v nosním kroužku! Tato pravidla jsou zcela závazná, a pokud zvíře jednu z těchto podmínek nespĺňuje, musí být z aukce staženo, přičemž chovatel nevzniká žádný nárok na vrácení finančních prostředků, které ve spojitosti s aukcí již uhradil.

Za všechno se platí

Jak již bylo zmíněno, všechna zvířata po naskladnění procházejí inspekční kontrolou

před komisí, která je složena ze třech chovatelů delegovaných asociací a veterinárním lékařem. Veterinární lékař kromě základní kontroly celkového zdravotního stavu měří obvod šourku, první člen komise ve fixační kleci kontroluje absenci, resp. přítomnost genetických defektů (zejména ústní dutiny), další kontroluje motoriku pohybu a tělesnou stavbu a třetí provádí měření a vážení. Kontrola jednoho zvířete trvá zhruba pět minut a po skončení inspekce je závěrem pouze konstatování, splňuje-li, či nespĺňuje zvíře podmínky a může-li být nabízeno do aukce. Souhrnně se podíl vyřazených (= nepřipustitelných do aukce) zvířat pohybuje okolo 7 %. Nesouhlasí-li chovatel s verdiktem komise, má právo vznést po složení poplatku 20 GBP protest a zvíře může být za jeho účasti přehodnoceno. Pokud je po přezkoumání shledáno zvíře jako způsobilé, má chovatel nárok na vrácení poplatku a zvíře může být zařazeno zpět do aukce. Pokud zvíře neplní nějakou z podmínek včetně jasně daného standardu výšky a hmotnosti (výjimky neexistují), je označeno červenou barvou a nemůže být na aukci nabízeno. I přesto však není zvíře definitivně určeno k porážce – může být mimo aukci prodáno. Ceny za nestandardní zvířata jsou sice o dosti nižší, ale i tak je o ně vcelku velký zájem mezi chovateli bez plemenářských ambicí. I při takovém prodeji je ale chovatel povinen pořadateli aukce zaplatit poplatek za zprostředkování prodeje. Ten činí 5 % z prodejní ceny zvířete, další jedno procento si bere asociace. Platí se však i za další služby: pokud chovatelé nedostačuje přiděl slámy na podestlání, musí si další zakoupit. Poplatek 4 GBP za býka

Celkový šampión soutěžní přehlídky konané den před aukcí

a 2 GBP za krávu si bere také národní asociace masného skotu (National Beef Association – NBA) za přípravu prodejních podmínek, kterými se aukce řídí. Další peníze chovatel dává za pojištění zvířat atd. V rámci jednotných podmínek vydaných NBA jsou všechna zvířata také pojištěna pro případnou neplodnost. Dvanáctistránkový dokument zcela detailně definuje podmínky, za kterých může nový majitel býků i plemenic vznést reklamaci na neplodnost a vyžadovat náhradu. Nejdůležitější je však závěrečná pasáž uvádějící, že nelze reklamovat jakékoliv nepřímé a následné ztráty vzniklé využíváním neplodného zvířete. Nelze tedy například uplatňovat nárok za ztrátu ušlého zisku tím, že připouštěné samice nebyly březí a nedaly tak potomstvo apod.

Ceny jsou mnohdy astronomické

Po soutěžní přehlídce následuje třetí den vlastní aukce. Na jarním trhu, který se letos konal v květnu v Carlisle, bylo nahlášeno celkem 250 zvířat všech kategorií. Největší zastoupení měli samozřejmě plemenní býci, kterých bylo více než 170. Aby bylo možné prodat takovéto množství zvířat za jeden den, musí mít aukce spád. Jakmile zvíře vstoupí do koralu, chovatel v rychlosti nahlásí dražiteli minimální cenovou hranici, která je pro něj při prodeji akceptovatelná. Pokud je zájem nižší, než je tato hranice, zvíře zůstává neprodáno.

Červenou barvou jsou označena nestandardní zvířata, která nemohou být v dražbě nabízena

Poté se již začíná dražit – oproti dražbám, jak je známe z našich podmínek, kdy jsou příhozy stále konstantní a zvednutím páčky chovatel přidá 1000 Kč, je ve Velké Británii systém odlišný. Pokud je zájem o daného jedince nižší, příhoz činí zpravidla 100 guinejí (z důvodu tradice se draží v guinejích a ne v librách), naopak je-li zájem velmi vysoký, příhozy mohou mnohdy skákat po 1000 gui-

nejích i více. I přesto, že i na našich trzích jsou ceny pro někoho vysoké (zvláště první turnus letošního roku), ceny na britských aukcích jsou velmi vysoké, mnohdy až astronomické a často ani nekorrespondují s kvalitami daného jedince. Ale každý trh je postaven na financích, a pokud je někdo ochoten zaplatit téměř nesmyslné částky za průměrná zvířata, je to jeho rozhodnutí.

Obzvláště letošní jarní trh byl příkladem, kam až se mohou ceny zvířat vyšplhat. Při prodeji byla překonána absolutně nejvyšší částka z loňského jarního trhu, za kterou byl jedinec belgického modrobílého plemene kdy vydražen. Tehdy se černobíle zbarvený býk jménem Henlli Wishmaster prodal také v Carlisle za 21 000 guinejí. Letos „triumf“ převzala pětiletá kráva jménem Radieuse de Haute Somme po otci Gypse de Haute Somme, která byla do Velké Británie dovezena jako březí jalovice z Belgie. Na soutěžní přehlídce konané den předcházející aukci ji hodnotitel určil jako vícešampiónku své kategorie. Nový majitel ze severního Irsku ji zapuštěnou britským plemeníkem Wilodge Ulex zakoupil za neuvěřitelných 30 000 guinejí (asi 1 260 000 Kč)! Stejný chovatel zakoupil také druhé nejdražší zvíře (za 12 000 guinejí) prodané na aukci – březí jalovici Wilodge Way To Go. Za stejnou částku byl také vydražen černobíle zbarvený plemník Ballygrange Alex. Průměrná cena všech 128 prodaných býků činila 4174 GBP, březí jalovice se prodávaly v průměru za 4788 GBP a nepřipustěné za 2904 GBP. Zajímavé je, že v poslední době je velký zájem především

Aukce se vždy těší obrovskému zájmu

o černobíle zbarvená zvířata, která se také prodávala za nejvyšší částky. Z hlediska původu se pak jednalo o syny i dcery Dafydda d'Ochaina pocházejícího z belgické inseminační stanice Fabroca, který je nyní na britských ostrovech velmi populární.

Jak již bylo uvedeno, ceny plemenných zvířat jsou ve Velké Británii velmi vysoké. Z hlediska plemenné příslušnosti se za nejvyšší peníze prodávají zejména zvířata plemene limousine: v letošní sezóně byla trojice nejlépe prodaných býků vydražena za neskuptečných 105 000 GBP, resp. 54 600 GBP a 44 100 GBP!

Výpočet plemenných hodnot

Detailně popsaná problematika systému odhadu plemenných hodnot by vydala na samostatný odborný článek, spokojme se tedy pouze se stručným výčtem sledovaných vlastností, pro které se počítají a publikují plemenné hodnoty. Belgické modrobílé plemeno, stejně jako ostatní masná plemena ve Velké Británii, je zařazeno do systému výpočtu plemenných hodnot nazývaného Breedplan, který je také využíván v Austrálii a na Novém Zélandu. V rámci výpočtu plemenných hodnot (EBVs) jsou sledovány a hodnoceny znaky rozdělené do čtyřech skupin:

- snadnost porodu – PH pro snadnost porodu: vlastní a dcer (vyjadřovaná v %),
- telení a plodnost – PH pro: délka březosti (dny), porodní hmotnost (kg) a u býků obvod šourku (cm),
- růst – PH pro: mléčnost ve 200 dnech (kg), hmotnost ve 200, 400 a 600 dnech (kg) a u krav starších pěti let se počítá také PH pro hmotnost v dospělosti,
- zmasilost – PH pro hmotnost JUT (kg), plocha svalstva m. longissimus dorsi (cm²), tučnost (mm), výtěžnost (%) a intramuskulární tuk (%).

Kromě těchto plemenných hodnot jsou také počítány dva základní ekonomické indexy (vyjadřované v GBP):

- index zmasilosti (carcass yeild index),
- plemenný index (pedigree breeding index).

Plemenné hodnoty pro asociaci počítá Agricultural Business Research Institute (ABRI) na základě dat poskytnutých přímo chovateli.

Závěr

Celý systém plemenářské práce ve Velké Británii je velmi liberální. Objektivita celého systému kontroly užitkovosti a zejména dědičnosti (plemenné hodnoty) je zcela závislá na preciznosti a poctivosti

Všechna zvířata na aukci jsou perfektně připravena, musí být odrohována a během prodeje předváděna na ohlávce

Vlastní aukci předchází soutěžní přehlídka všech zvířat

chovatelů, kteří data ve svých chovech pořizují a zasílají je ke zpracování a následnému publikování. V zemi, kde i chovatelskému prostředí velmi tvrdě vládne komerce a každý plemenářský chovatel se snaží velmi intenzivně prodat inseminační dávky či zvířata ze svého chovu, je to o to zajímavější. Nicméně kvalita zvířat hovoří za své a je více než patrné, že za 25 let vývoje belgického modrobílého skotu ve Velké Británii zaznamenalo plemeno velký skok dopředu a že směr plemenářské práce nastolený britskými chovateli je správný. Naopak si troufnu říci, že z hlediska evropského i celosvětového pohledu na to, jak má kvalitní masný skot vypadat, předčili britští chovatelé i své kolegy ze země

původu. Ti totiž „svůj“ modrobílý skot šlechtí dlouhodobě směrem k „superzmasilosti“, která je však žádoucí jen na belgickém trhu, a naopak v globálním měřítku, kdy je cílem chovat sice zmasilý, ale také bezproblémový skot, se toto šlechtění může do budoucna ukázat jako kontraproduktivní a pro potřeby „běžného“ chovatele masného skotu v čistokrevných, ale komerčních podmínkách, jako nezajímavé. Budoucnost mají britští chovatelé jen ve svých rukou, nezbyvá než jim popřát hodně štěstí do jejich další práce. ■

Text a foto
Kamil Malát,
Český svaz chovatelů masného skotu